

Подільський Орфей

До 140 – річчя від дня народження
М. Д. Леонтовича

1877-1921

Підготувала
зав. сектору бібліотеки
Л. Ф. Лізановська

*То хто ти є – титан і геній,
Орфей, чи просто чоловік,
якому українські гени
у Музу вживлені навек?*

Олена Герасименко

Серед видатних діячів української музичної культури самобутньою творчістю вирізняється Микола Дмитрович Леонтович.

Основу його музичної спадщини складають художні обробки близько 200 українських народних пісень, які й донині є неперевершеними й виконуються багатьма українськими хорами в Україні та діаспорі. Композитор зумів проникнути в пісенну душу рідного народу.

Постать Леонтовича висвічує багатьма гранями таланту. Він був не лише майстром хорової музики, диригентом, громадським діячем, а й талановитим педагогом.

Микола Дмитрович Леонтович – народився в селі Монастирок Брацлавського повіту 1 грудня 1877 р. в сім'ї сільського священника, людини достатньо освіченої і надзвичайно музикальної.

Батько - **Дмитро Феофанович**, добре грав на багатьох музичних інструментах, а мати – **Марія Йосипівна** кохалась у народній пісні, гарно співала і була людиною рідкісної духовної краси.

Від батька Микола Леонтович успадкував гарний голос, любов до музики, щирий український гумор, а від матері - красу і ніжну музичну душу

Будинок у селі Шершні,
де пройшли дитячі роки
М. Д. Леонтовича (1879 – 1888)

Родина
Леонтовичів

Усі члени великої родини Леонтовичів були тісно пов'язані з музикою: **брат Олександр** був професійним співаком, **сестра Марія** в Одесі теж навчалась співу, У Київській консерваторії навчалась **сестра Олена**, а **сестра Вікторія** грала на кількох музичних інструментах.

У **1887** році Миколу віддали до Немирівської гімназії, та за рік через брак коштів батько перевів його до Шаргородського початкового духовного училища. В училищі майбутній композитор опановує спів по нотах та вчиться читати складні партії у церковних хорових творах.

Духовне училище у Шаргороді

Кам'янець–Подільська духовна семінарія

Протягом **1892 - 1898** років Леонтович навчався в духовній семінарії у Кам'янці - Подільському, де вивчав теорію музики та хоровий спів, опановував гру на скрипці, фортепіано та деяких духових інструментах, почав обробляти народні мелодії. По закінченні навчання він відмовився від духовного сану.

Педагогічна діяльність

Тульчинське єпархіальне жіноче училище

Після закінчення семінарії М. Леонтович працював у різних навчальних закладах. Більше, ніж 20 років віддав роботі вчителя співів у Чуківській двокласній школі, Тиврівському духовному училищі, церковно-приходській школі м. Вінниці, залізничній школі на Донбасі та Тульчинському єпархіальному жіночому училищі для дочок сільських священиків .

У 1918 році після проголошення Україною незалежності почала формуватися нова національна культурна політика. Були залучені найбільш суспільно свідомі діячі. До цієї когорти увійшов і Микола Леонтович, якого у 1919 р. запросили до Києва викладати у Київському Музично-драматичному інституті імені Миколи Лисенка та народній консерваторії.

Чимало своїх сил Леонтович віддав також праці, на диригентських і театральних курсах працівників дошкільного виховання та робітничих гуртках.

Притаманним для нього, як і для багатьох тогочасних композиторів, було поєднання творчої, педагогічної та диригентсько-хорової діяльності.

Композитор - М. Д. Леонтович

Поряд з педагогічною діяльністю музика все-таки залишалася для нього на першому місці.

Множиться творчий доробок молодого композитора. 1901 рік став знаковим для Леонтовича. Вийшов його перший збірник пісень з Поділля, а другий побачив світ уже через два роки. Він відчуває настійну потребу в підвищенні свого музично-професійного рівня.

У 1903-1904 роках (під час шкільних канікул) Микола Дмитрович наїжджає до північної столиці, де слухає лекції у Петербурзькій придворній капелі і 22 квітня 1904 успішно складає іспити та отримує Свідоцтво на звання регента церковних хорів.

Починаючи з 1909 року Микола Леонтович продовжує навчання у Києві та Москві під керівництвом відомого теоретика музики Болеслава Яворського.

Перебуваючи у Тульчині Леонтович знайомиться з композитором Кирилом Стеценком.

Тульчин. Поч . XXст.

Київський період

Переїхавши з Тульчина до Києва, Леонтович активно працює як диригент і композитор. Професійні та самодіяльні колективи беруть до репертуару його твори, які відзначаються великим успіхом.

Разом з композитором і диригентом Г. Верьовкою М. Леонтович плідно працює у Народній консерваторії. Окрім того, деякий час - у музичному комітеті при Народному комісаріаті освіти.

Духовні твори

Микола Леонтович мав фахову духовну освіту. Тому він пильно стежив за рухом щодо визнання автономії української православної церкви, що почався у 1918 році.

На Всеукраїнському православному соборі у 1921 році було проголошено автокефалію. До складу Всеукраїнської церковної ради увійшли К. Стеценко та М. Леонтович.

Окрім духовних творів “На воскресіння Христа”, “Хваліте ім’я Господнє”, “Світе тихий” визначним доробком композитора стала “Літургія”, яка вперше зазвучала у Миколаївському соборі на Печерську.

Твори Леонтовича стали етапним явищем у розвитку української духовної музики.

Повернення на Вінниччину

Після того, як у 1919 році Київ захопили денікінці, Леонтович змушений був повернутися до Тульчина. Тут він організовує першу музичну школу і працює над першим великим симфонічним твором - фантастичною оперою “На русалчин Великдень” за однойменною казкою Бориса Грінченка.

У 1920 році у Тульчині пройшли гастролі хорової капели під керівництвом Кирила Стеценка та другого диригента Павла Тичини. До репертуару капели увійшли і твори Миколи Леонтовича.

Опера “На русалчин Великдень” стала останнім твором композитора, над яким він працював останні місяці свого життя.

Маючи глибоку й різнобічну музичну освіту, Леонтович був одним з перших серед майстрів української музики, які по-новому інтерпретували фольклор, використовуючи надбання європейської хорової культури. Його хорові мініатюри - обробки українських народних пісень, позначені великим талантом композитора. Їх діапазон надзвичайно різноманітний: обрядові, історичні, козацькі, чумацькі, жартівливі, ігрові та церковні пісні.

Музична спадщина славетного композитора-подолянина до цього часу гідно представляє українську національну хорову пісню у світі.

Світова слава Леонтовича

“...різьбяр у музиці, що творить найтонші музичні вартості, неначе “кружева” із шовку”

К.Стеценко

Діду мій, Дударіку!
Ти ж було селом ідеш,
Ти ж було в дуду граєш –
Тепер тебе немає...
Дуда твоя гуляє,
І пищики zostалися,
Казна кому досталися...
Діду мій, Дударіку!
Ти ж було селом ідеш,
Ти ж було в дуду граєш
Тепер тебе немає...
Дуда твоя гуляє,
І пищики zostалися,
Казна кому досталися.
Діду мій, Дударіку!
Ти ж було селом ідеш,
Ти ж було в дуду граєш
Тепер тебе немає...

Щедрик, щедрик, щедрівочка
Українська народна пісня

Грайливо
ду Ду

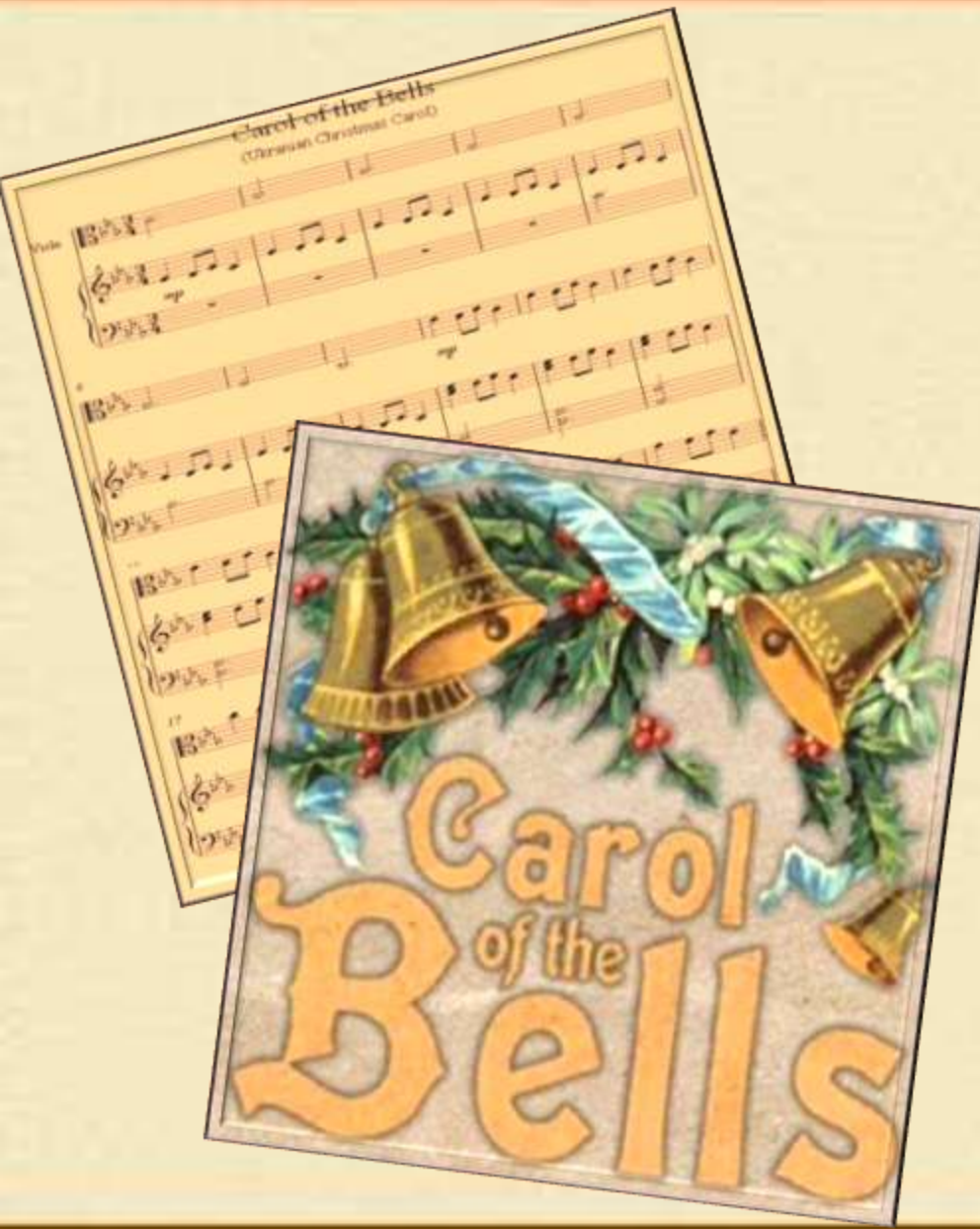
Щед - рик, щед - рик, щед - рі - воч - ка,
три - ле - ті - ла лас - ті - воч - ка.

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка.
Слава собі щибетати,
Господарі викликає:
— Вийди, вийди, господарю,
Подивися на кошару.
Там овечки покотилися,
А агнічки народилися.
В тебе товари весь хороший,
Будеш мали нірку грошей,
Хоч не гроші, то полова, —
В тебе жінка чорноброва.
Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка.

Завдячуючи праці композитора, побачили світ хорові обробки славнозвісних творів: “Щедрик”, “Дударик”, “Козака несуть”, “Женчикок – бренчикок”, “Гаю, гаю, зелен розмаю” та багатьох інших, які є перлинами народного мелосу.

“Carol of the Bells”

Пісня «Щедрик» в обробці Леонтовича відома в усьому світі як різдвяна колядка **«Carol of the Bells»**.

Англійську версію “Щедрика” записав американець українського походження Пітер Вільховський у 1936 році.

Пісня закріпилася в музичній культурі західних країн під назвою **“колядка дзвонів”**.

І до сьогоднішнього дня американські хори, професійні й непрофесійні, співають цей твір як колядку на Різдво.

Хата, де був убитий композитор

Хорова українська музична культура може пишатись таким самородком, яким був Микола Дмитрович Леонтович. Але композитор не встиг збагатити її своїми геніальними творами ...

На світанку 23 січня 1921 р. у хаті сільського священника отця Димитрія в с. Марківка Гайсинського повіту, де перебував його син Микола, пролунав постріл... Микола Дмитрович вмер на батьківських руках, стікаючи кров'ю...

Життя 43-річного талановитого композитора обірвала безжалісна ворожа рука бандита (чекістського агента).

Ой ви, білі лебедоньки,
голосні пісні,
Ви літайте, ви шугайте
в рідній стороні!
Згинув славний Леонтович
у досвітній час,
Білі крила, як вітрила,
залишив для нас.
Слава славна не поляже,
не помре в віках,
Славен славний Леонтович,
Хай живе в піснях!
Максим Рильський.

Вшанування пам'яті М. Леонтовича

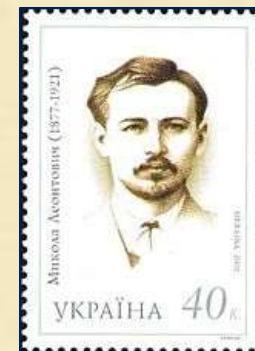
Ім'ям всесвітньо відомого композитора названо навчальні заклади, музичні колективи, вулиці міст України та відкрито меморіальні музеї.

**Музей М. Леонтовича
у с. Марківка Теплицького району**

**Могила композитора
у с. Марківка Теплицького району,
де нині встановлено пам'ятний знак
всесвітньо відомому «Щедрику»**

**М. Леонтович
на марці України**

**Алея видатних земляків
у м. Вінниці**

м. Тульчин

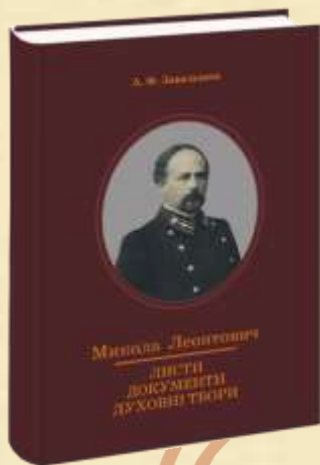
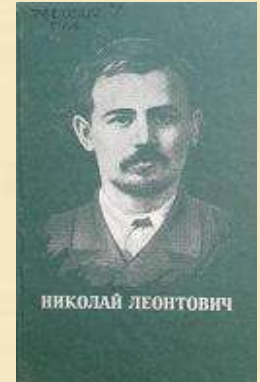

**На території Вінницького
училища культури і мистецтв
ім. М. Леонтовича**

У фонді бібліотеки:

Гордийчук Н. М. Николай Леонтович / Н. М. Гордийчук. – Київ : Муз. Україна, 1977. – 135 с. – (Сер. «Выдающиеся композиторы XX ст.»).

Книга перекладена на російську мову з українського видання до 100-річного ювілею митця.

Завальнюк А. Ф. Микола Леонтович. Листи, документи, духовні твори : до 130-ї річниці від дня народж. : монографія / А. Ф. Завальнюк. – Вид. 2-ге, доопрац. і допов. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 272 с. : іл.

До видання увійшли листи композитора до майбутньої дружини, оригінальні фотоматеріали, факсимільні відбитки музичних творів, спогади доньки та ін. Дана монографія доповнена CD-диском з народно-хоровими і духовними творами композитора.

Леонтович М. Хорові твори [Електронний ресурс] : аудіодод. до кн. А. Ф. Завальнюка «Микола Леонтович. Листи, документи, духовні твори» / М. Д. Леонтович. – Дані і прогр. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 1 електрон. оптич. диск. (CD-ROM). – Назва з етикетки диска.

Використані джерела:

Завальнюк А. Микола Леонтович – славетний український композитор / А. Завальнюк // Вінниц. альб. : літ.-худож. та історико-краєзнав. альм. – 3-й вип. – Вінниця, 2005. – С. 50–60.

Завальнюк А. Ф. Микола Леонтович : дослідж., док., листи : до 125-ї річниці від дня народж. / А. Ф. Завальнюк. – Вінниця : Поділля-2000, 2002. – 256 с.

Косинська Ю. Постріл у пісню / Ю. Косинська // Україна молода. – 2013. – 23 січ. – С. 12.

Кузик В. Біографія та хорова творчість Миколи Леонтовича [Електронний ресурс] / В. Кузик // Ноти укр. композиторів : [веб-сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://bit.ly/2Bu56fN> (дата звернення: 28.11. 2017), вільний. Назва з екрану.

Леонтович Микола Дмитрович – композитор (01.12.1977–23.01.1921) [Електронний ресурс] // Офіц. портал Тиврів. р-ну : веб-сайт. – Електрон. текст. дані. – Тиврів, 2011–2017. – Режим доступу: <http://bit.ly/2vnlHm8> (дата звернення: 29.08.2017), вільний. – Назва з екрану.

Микола Леонтович : зб. на пошану великого укр. композитора / упоряд. С. Вожаківський. – Нью-Йорк, 1982. – 110 с.

Приходько Д. Николай Леонтович: незнаменитый украинец / Д. Приходько // Личности. – 2015. – № 9. – С. 48–65.

Пустіва, В. Сто років популярності : [про створення мелодії «Щедрик» М. Леонтовичем] / В. Пустіва // Вінниц. газета. – 2017. – 6 січ. (№ 2). – С. 1, 3.

Семенко Л. Недоспівана пісня подільського Шопена : [до 95-річчя від дня смерті М. Леонтовича] / Л. Семенко // Вінниччина. – 2016. – 15 січ. (№ 6). – С. 1–2 : фот.

Шуткевич О. Леонтович запрошує у Марківку : відреставр. музей Миколи Леонтовича у с. Марківка Теплиц. р-ну відчинив свої двері для відвідувачів / О. Шуткевич // Вінниц. газета. – 2016. – 26 серп. (№ 66/67). – С. 6 : фот.